

Milan Petek Levokov

Vlaki za Mumbai

Bila je še noč, čeprav proti koncu, daleč proti vzhodu je nebo že spreminjalo barvo, a nad svetom v ravnici je še vedno vladal nočni spokoj. Vendar se je tema počasi redčila ter se v črnih kosmih zadrževala le še okrog palmovega gozdičevja in v pasu grmičevja ob suhi strugi potoka, ki se je zvijal med polji. Tudi v naselju hišk, ki se je skrivalo pod drevesi, je bilo enako, krošnje so temo zgoščevale in na vasi je še vladal mir. Šele ko se bo sonce prebilo skozi krošnje palm in obsijalo slamnate strehe, se bo vas predramila, ljudje in živali bodo oživali in spet se bo začel običajen dan.

Nenadoma se je skozi tišino prebil ropot vlaka, ki je zapeljal po nasipu na drugi strani palmovega gozdiča. Proga je tam sekala ravnico in njena polja, prečkala strugo potoka in nato izginila v nižavju, ki se je širilo naprej proti vzhodu. Kovinski hrup je prišel nenadoma, ko pa je vlak zdrvel skozi ravnico, je še nekaj časa vztrajal in se nato izgubil. Spet je nad ravnico legla tišina.

Rijo zvok vlaka ni prebudil. Pričakovala ga je. Vsako jutro, proti koncu noči, je bilo tako; še preden se je zaslišal vlak, je bila ona že budna. Ponoči ni bilo vlakov, ta je bil prvi, pomenil je konec noči in zanjo tudi znak, da je čas, da se dvigne. Dokler ni zaslišala vlaka, se ni premikala na ležišču, le prisluškovala je drobnim zvokom okrog sebe. Enakomernemu dihanju moža in obeh dečkov na sosednjem ležišču. Na ležišču ob njej je spala najmlajša Mira. In kot da je punčka začutila materino budnost, se je stisnila

k njej. Vendar je Rija morala vstati, vlak je bil znak. Morala je pohiteti. Do prihoda naslednjega vlaka se mora že vrniti, zato ni smela izgubljati časa. Nežno se je odmaknila od deklice in nato vstala. Čeprav je bila v prostoru tema, svetilke ni prižigala. Luči ni potrebovala, vsak košček prostora v kolibi je poznala na pamet, po otipu je našla izhod iz prostora, odprla vrata, pobrala palico, prislonjeno ob zid, in stopila na blatno dvorišče. V mraku je videla, kako so se od drugih hišk odlepljale temne postave, ki so se zgostile v gručo na glavni stezi med kolibami. Bile so to ženske z vasi, tako kot ona so čakale na prvi jutranji vlak, na njegov znak. Vse so imele v rokah palice. Rija jih je mrmraje pozdravila. Ko so se skupini pridružile še tri postave iz spodnjih hišk, so se ženske napatile po stezi, ki je peljala iz vasi. Pri zadnji baraki jih je pričakal trop psov, niso se jim približali, le sledili so jim na varni razdalji. Steza je peljala mimo palmovega gozdiča, nato zavila med polja trstičevja. Tam se je blatni trak steze zožil in ženske so morale stopati v koloni, druga za drugo. Najstarejše so bile na začetku in na koncu vrste, dekleta in mlajše ženske pa v sredini. Niso govorile, stopale so v tišini. Vse zaradi varnosti. Z govorjenjem bi opozarjale nase, morda bi tudi preslišale kak zvok, ki bi pomenil nevarnost zanje, zato so bile tiho in hitele naprej. Del poti skozi trstičevje je bil nevaren del steze, čim prej so ga morale prečkati. Ko so se prebile do roba pustega dela ob strugi potoka, so si lahko nekoliko oddahnile. Prvi del jutranje poti je bil za njimi.

Rija je stopala prva. Ni bila najstarejša med ženskami, vendar je bila že poročena in je imela otroke, zato ji je bilo dodeljeno to mesto. Lahko bi hodila tudi kot zadnja, a je raje bila na začetku kolone. Prisluškovala je zvokom ob stezi in skušala prodreti skozi temne sence. Če so bile negibne, je bilo vse v redu; kadar pa se je kakšna senca v trstičevju premaknila, takrat je to pomenilo nevarnost. Zanja in za ostale ženske. Samo enkrat je zaznala nekaj takega, zaklicala je ženskam zadaj, naj pazijo – in vse je bilo v redu, nič se ni zgodilo. Morda je bila le žival, je Rija pomislila, žival ali pa – kdo ve – lahko je bil tudi človek. Moški. Najbrž jih je bilo še več, kot vedno, a so si premislili. Zbali so se palic v rokah žensk. Rija je trdno stiskala bambusovo palico, bila je pripravljena, da jo z ostro zašiljeno konico zarije v vsako senco, ki bi ji prečkala pot. A še nikdar to ni bilo potrebno, vedno je bilo vse v redu. Nič se ni zgodilo, vsaj takrat ne, ko je bila sama zraven. Ker so se neke stvari vseeno dogajale. Takrat, ob zadnjem takem dogodku, se je počutila slabo, imela je vročico in je jutro preležala doma. Je imela srečo? Morda, kdo ve ...

Pred dvema letoma je prav v takem zgodnjem jutranjem mraku, na tej poti skozi trstičevje planila na ženske skupina moških, zgrabili so dve in ju

odvlekli v goščavje. Vse je bilo tako hitro, da se ženske niso zmogle upreti in pregnati napadalcev. Ena izmed žensk, mlajše dekle, se je vseeno rešila, zaradi njenega grizenja in praskanja je napadalcev prijem za hip popustil in ta trenutek je izkoristila za pobeg, medtem ko druga ženska ni imela te sreče. Z napadalci vred je izginila v trstičevju. Preden so prišli moški iz vasi na pomoč in so skupaj prečesali trstičevje, je bilo za žensko prepozno. Našli so jo, a nezavestno. Krvavo. Z raztrganim mednožjem. Kot da bi se nad njo zvrstila čreda moških. Ko jo je zdravnik v bolnišnici v mestu videl, se je zgrozil. To naredijo lahko le živali, je vpil na ljudi, ki so jo pripeljali. Kakšni ljudje ste vendar, živali ste, živali –

Ne zdravnikov bes ne poznejša policijska preiskava, nič ni pomagalo. Napadalcev niso našli, bili so od drugod, in vse je bilo tako kot prej. Razen za poslano žensko.

Rija je poznala nesrečnico. Bila je iz hiške na robu vasi, mati petih otrok. Po tistem, ko se je vrnila iz bolnišnice, je mož ni več hotel sprejeti v hišo. Posiljena ženska, ki so si jo privoščili drugi moški, je zanj in za družino sramota. Naj se vrne domov, k svojim, jo je odganjal.

Nesrečnica je odšla, vendar ne daleč. Šla je do železniškega nasipa, počakala na zadnji nočni vlak in se vrgla pod kolesje lokomotive. Zaradi nje se vlak ni ustavljal, peljal je naprej. Njene zmlate ostanke so našli šele moški, ki so zjutraj prišli na nasip opravljat potrebo. S tem je bila zgodba končana.

Morda je bilo tako tudi prav, je Rija razmišljala, ko je stopala po stezi. Ženska je bila zaznamovana, v moževo hišo ni več smela, pa tudi njena družina je ne bi sprejela – kam naj potlej gre? Umrli bi kot zapuščena žival, kjer koli že. Tudi če bi šla v mesto, ne v tisto prvo, ampak v kakšno veliko, končala bi na ulici, v še večji nesreči. Tako je bilo z njo vsaj hitro konec. Ampak – zdaj o njej ne sme več razmišljati, je Rija stresla z glavo, pozorna mora biti na stezo, na morebitne premikajoče se sence ob njej, mora biti pripravljena, da sune s palico v vsakega, ki bi se ji pojavil na poti do prašnega in pustega dela ravnice ob potoku. Še malo mora potrpeti in potem se bo lahko sprostila. Tam je bilo za ženske še najbolj varno na vsem delu poti. Vsak, ki bi se jim poskušal približati, bi bil takoj opazen, in četudi bi napadalcev bilo več, bi se jim ženske lahko uprle. Ne, tam še ni bilo napada nanje. Zato so lahko v miru počenile in opravile potrebo. To je bil njihov prostor, kjer so to smele opravljati. Kot je bil za moške nasip ob železnici. Vsak v vasi je imel svojo pot; ženske k pusti planjavi ob posušeni strugi potoka, moški ob železnici. Tako je bilo od nekdaj in vsi so se tega držali. Nihče se ni pritoževal; moški so imeli do svojega prostora še nekaj dlje, a zanje ni veljalo, da morajo to opraviti še pred začetkom dneva,

v zgodnjem jutranjem mraku kot ženske. Tja so se lahko odpravili kadar koli, tudi čez dan, ženske pa le zjutraj. Čez dan je bilo na poljih preveč ljudi in bi bilo to nemogoče. Zato je bilo že prav, da tja k strugi potoka odhajajo zjutraj, v mraku, je razmišljala Rija. Razen nevarnosti, da jih kdo napade, so imele v tem jutranjem času mir, da so lahko opravile svojo stvar. Tudi zagrebsti jim ni bilo treba ničesar, za njimi so prišli psi in njihove iztrebke pojedli. Tudi če so jih še tako globoko zakopale v pesek, so jih psi izgrebli in požrli.

Kolona žensk je dosegla čistino; rahlo privzdignjen del ravnine ob strugi je bil prazen, med peskom je tu in tam poganjalo nizko grmičevje. Čeprav ni bilo videti nobene nevarnosti, je le en del žensk počenil, druge so opazovale okolico. Po nesrečnem dogodku pred dvema letoma so bile vse še bolj previdne. Potem so se ženske zamenjale, zdaj so še druge opravile potrebo, in ko so vse končale, so se napotile nazaj proti vasi, v istem vrstnem redu. Za njimi so na čistino prišli psi.

Rija je spet stopala prva v koloni. Bila je zadovoljna, razmišljala je o otrocih, ki spijo, posebej o svoji mali punčki, ki jo bo spet stisnila k sebi, ko se vrne v hišo. Njena mala Mira je bila njeno zlato. Čisto veselje. Saj je imela rada tudi oba fanta, a Mira je bila nekaj posebnega. Bila je njena, dobesedno. Ko je tretjič zanosila, sta šla z možem v mesto, k zdravniku, da jima pove, ali bo fantek ali punčka. Ker če bo punčka – bi pač splavila. Že dvakrat je tako napravila in bi tudi tokrat. Razumljivo, dekleta v hiši so le strošek, veliko stanejo in boljše je, da se ne rodijo. Vsi ljudje naokrog na ravnici, kar jih je poznala, so tako počeli in tudi onadva z možem nista bila izjema. Kaj bi silila v nesrečo ...

Pa jima zdravnik ni hotel nič povedati. Da ne sme, je odgovoril. Otrok bo zdrav, to je vse, kar sme povedati. Ker da je vse ostalo kaznivo. Spremenili so se zakoni in on jih spoštuje. Mož mu je ponujal denar, a vse zaman; zdravnik ju je nato užaljen celo napodil, zagrozil, da ju prijavi policiji, če se takoj ne pobereta iz njegove ambulante.

Mož je potem hotel, da vseeno splavi, a se je Rija uprla. Dvakrat je že splavila in po vsakem splavu se je počutila zelo bolno in zdaj bi raje umrla, kot da gre še enkrat v to. Ne, raje se ubijem, kot da splavim, mu je rekla. In je obdržala plod. Tako se je rodila Mira, njena zlata punčka. Zato je v zahvalo na oltarju hišne boginje vsak dan prižigala svečo in ji polagala sveže cvetje. Zaradi njene Mire, tudi zdaj bo, ko se vrne –

Nekaj v trstičju se je premaknilo, zašumelo, vrhovi stebel so se zamajali. Rija je obstala, trdno stisnila palico v rokah, naj le pride – ne, nič se ni zgodilo. Morda je bila samo žival, kak divji pes ali samo ptica, ki se je splašila.

Vse je bilo v redu, kolona žensk je lahko nadaljevala svojo pot proti vasi. Če bo vse v redu, bodo doma, še preden bo čez ravnico zapeljal drugi vlak tistega jutra. Čas med prvim in drugim vlakom je bil njihov, od žensk v vasi, v tem času zunaj ni bilo drugih ljudi. Tudi to je bilo staro pravilo, ki so se ga vsi držali. Pa tudi sicer moški niso zahajali na čistino ob potoku, kot ne ženske k železniškemu nasipu. To sta bili za oboje območji, ki so se ju eni in drugi izogibali.

Rija je bila le enkrat na delu ravnice, ki jo je prečkala železnica. Ker tam ni imela nič početi, domače polje je bilo precej više, in če ne bi bilo bivola, ki je odtaval proti železniškemu nasipu, bi se ne znašla tam.

Bilo je čez dan, sonce je žgalo in žival je našla v napol izsušeni kotanji, kjer se je valjala v blatu. S palico je nameravala nagnati bivola iz blata, ko je zaslišala vlak. Prihajal je počasi in – nenavadno – tam, sredi ravnice, pustih polj in travnikov, se je ustavil. Rija česa takega še ni doživela, vlak je videla le od daleč, v življenju se je le nekajkrat peljala z njim, a to je bilo že zdavnaj. Zdaj pa se je kompozicija vagonov ustavila sredi ravnice, dvajset, trideset korakov stran od nje. Gledala je v vagone, bili so nagnjeni z ljudmi, tudi skozi rešetkaste šipe kupejev je videla gnečo glav. Običajni ljudje so bili to, videla je utrujenost na njihovih obrazih in v kupejih je moralo biti še bolj vroče kot zunaj; moški so se brisali z robci, ženske so se hladile s pahljačami. Tudi Rija je imela doma eno, pred dvema letoma, ko sta z možem potovala z avtobusom k njenim domov, si jo je pred tem kupila na tržnici v bližnjem mestu. Na avtobusu je bilo vroče in pahljača ji je prišla zelo prav.

Potem je izza šipe kupeja, tudi ta je bila z rešetkami, zagledala le en obraz. Ženski. Takega obraza Rija še ni videla – ženska je bila belopolta, imela je svetle lase in na glavi rdeč klobuček. Bledi obraz – tako bele kože Rija še ni videla – in rdeč klobuček sta jo presenetila. Tudi še ni videla, da bi ženska nosila klobuk. Baje v velikih mestih to ni nič nenavadnega, a zdaj, tu, sredi polj –

Ženska v kupeju je opazila Rijo ob nasipu in bivola v blatu. Zagledala se je vanjo; oči dveh žensk, ene z ravnice, z bivolom, ki se je valjal v blatu, druge v kupeju vlaka, ki se je iz neznanega razloga za trenutek ustavil sredi polja, so se srečale. Zastrmeli sta se druga v drugo, potem je ženska v vlaku dvignila roko in pomahala ženski zunaj. Narahlo. Kretnja z dlanjo, nič več.

Rija je opazila roko, ki jo je ženska z rdečim klobučkom dvignila k prsim, videla je migljaj njene dlani. Začudila se je. Tako so na vasi odganjali nezaželene, od psov pa do ljudi. Ta kretnja je pomenila le eno, naj se vsiljivec umakne, če ne –

Zakaj jo odganja? Rija tej ženski v vlaku nič noče, sploh pa ni ona vsiljivka, vsiljiv je ta vlak z vsemi temi ljudmi, ki so se zdaj ustavili tukaj sredi polj; Rija je tu doma, njena vas je malo više – ne, ona že ni vsiljivka!

Rijo je kretnja ženske v kupeju vlaka razjezila. Pogledala je naokrog, iskala je kamen, da bi ga vrgla v njeno okno. Ko ga je našla in prišla v roko, pa bledega obraza ženske s svetlimi lasmi in rdečim klobučkom ni bilo več ob šipi. Izginil je. Rija je čakala, da se prikaže, a se ni. Ko se je vlak škripaje premaknil naprej, je kamen odvrгла. Obrnila se je k bivolu, zaradi njega je prišla sem, čas je bil, da se vrnete v vas.

O tem dogodku, o obrazu blede ženske z rdečim klobučkom in njeni kretnji z roko, je Rija potem še večkrat premišljevala. Sprva je obžalovala, da ni vrgla kamna v šipo, četudi obraza ženske ni bilo več ob njej. Bila je jezna nanjo, ker jo je z roko odganjala kot vsiljivko, čeprav Rija to ni bila. Sčasoma, ko je znova in znova premlevala in si v mislih vrtela to kretnjo ženske, pa se je osredotočila na ženskin pogled. Ne več na njene roke, temveč na njene oči. Bile so blage, prijazne, tople in – takrat je Rija prvič začutila, da je morda napravila napako. Da je narobe razumela ženskino kretnjo. Človek, ki te gleda tako blago, toplo, te ne more hkrati odganjati kot psa. Ne, nekaj je bilo narobe; Rija je bila po dveh letih od tega dogodka prepričana, da je žensko na vlaku, z bledim obrazom, svetlimi lasmi in rdečim klobučkom, krivično ocenila. Da bi ji ne smela zagroziti s kamnom. Morala bi ji pomahati, enako, kot jo je pozdravljala ona. Ampak –

Rijo je po tem spoznanju še nekaj časa spremljal občutek, ki se je mešal z nekim čudnim upanjem, da bo morda to žensko še kdaj srečala in ji pomahala v pozdrav. K železniškemu nasipu se ni več vračala, bivol po tistem ni nikdar več odtaval tja, pa tudi ni slišala, da bi se še kdaj kak vlak ustavil sredi njihove ravnice. Ko sta bila z možem v bližnjem mestu, si je ogledovala ljudi, oprezala za ženskami s svetlimi lasmi, z rdečim klobučkom – vendar ni uzrla nobene. Bila je razočarana, upala je, da jo še enkrat sreča; vendar se je po nekem času to razočaranje izgubilo, nosečnost in rojstvo njene Mire sta vse druge skrbi potisnila v pozabo.

Bledica neba na vzhodu se je večala, pot skozi trstičje je bila za njimi in gosti mrak je vztrajal le še v najglobljem delu palmovega gozda. Rija je vedela, da je ta del jutra spet srečno za njimi. Steza se je razširila, zdaj so ženske stopale vstric in se med seboj pogovarjale. Sproščeno; o otrocih, o tem, kaj bodo kuhale, kaj je treba postoriti v templju sredi vasi, pred praznikom vaškega božanstva, ki bo v kratkem ...

Ko je Rija vstopila v hišo, so še vsi spali. Vse je bilo tako, kot je bilo ob njenem odhodu. Zdaj bo zakurila v ognjišču, zamesila in popekla riževe

kruhke za zajtrk in skuhala čaj. Takrat bodo lahko vstali, mož, otroci – no, punčko bo še pustila spati, če bo hotela. Mira je njeno sonce, njen smeh, je njena sreča ...

Tik preden je Rija položila kruhke na vročo kovinsko ploščo, se je čez ravnico razlegel žvižg vlaka. To je bil drugi jutranji vlak, prav tako namenjen v veliko mesto na zahodu, v Mumbai. Tudi ta se na njihovi ravnici ni nikdar ustavljal, z žvižgom je le opozarjal nase.

Rija se je nasmehnila, bila je zadovoljna. Prihod drugega vlaka je pomenil, da je noči konec. Zunaj je vzhajalo sonce.

Vstala je, vzela skodelico z vodo, odprla vhodna vrata kolibe in vodo izlila čez prag. Pozdrav soncu. Nov dan se je lahko začel.